

Krzysztof Indecki

"Przestępczość zorganizowana", Emil Pływaczewski, Warszawa 2011 : [recenzja]

Palestra 58/3-4(663-664), 262-264

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Recenzje i noty recenzyjne

Przestępczość zorganizowana
red. Emil Pływaczewski,
Warszawa: C.H. Beck 2011, ss. 384.

Przestępczość zorganizowana pozostaje od lat przedmiotem zainteresowania literatury przedmiotu z różnych dziedzin nauki. Dobrze się więc stało, że opublikowano pracę prezentującą najważniejsze zagadnienia wiążące się z tą odmianą przestępczości. Książka jest wspólnym dziełem kilku znanych badaczy przestępczości zorganizowanej. Podzielona jest na części, rozdziały i paragrafy.

W części I, której autorem jest E. Pływaczewski, zawarto syntetyczny, acz w zasadzie wyczerpujący opis problemów związanych ze zbudowaniem definicji przestępczości zorganizowanej (przestępstwa zorganizowanego); w części tej dokonano także porównania jej z innymi zbliżonymi formami przestępczości zorganizowanej (zawodową, terroryzmem, różnymi formami „przestępczości białych kołnierzyków”), i jej relacji z bandą (gangiem). Wskazano także genezę przestępczości zorganizowanej w obszarze europejskim, amerykańskim, azjatyckim, Chinach, jak i związki przestępczości zorganizowanej z przestępczością transgraniczną i międzynarodowe powiązania przestępcze postrzegane z polskiej perspektywy.

Część II otwiera rozdział, którego treścią uczyniono fenomen zjawiska przestępczości zorganizowanej. W rozdziale tym (w par. 1) W. Filipkowski przedstawia modele przestępczości zorganizowanej – „spisek obcych”, mafię i jej amerykańską odmianę *La Cosa Nostra*, „przedsiębiorstwa przestępcze” i inne. Autor słusznie uznał, że modele te łączy wzajemne powiązanie i przenikanie się struktur o charakterze przede wszystkim ekonomicznym (por. s. 69). W dalszej części tego rozdziału W. Filipkowski omawia formy (struktury) przestępczości zorganizowanej, także występujące w Polsce i także w ujęciu statystycznym (por. s. 78–80). Z kolei w par. 2 K. Laskowska wskazuje obszary działalności zorganizowanych struktur przestępczych w Polsce, których wymienia 10. Ich dobór jest staranny i potwierdza ugruntowane w literaturze przedmiotu przekonanie, jakie typy czynów zabronionych można uznać za przykłady ich naruszeń w związku z przestępczością zorganizowaną (por. s. 83 i n.). W par. 3 W. Filipkowski omawia skutki funkcjonowania przestępczości zorganizowanej w płaszczyźnie normatywnej, kryminologicznej i kryminalistycznej. Podejmuje też próbę oszacowania zagrożenia tym rodzajem przestępczości. W konkluzji swych rozważań stwierdza, że

„poziom zagrożenia oraz jego [zjawiska przestępczości zorganizowanej – dop. K. I.] ryzyko są o wiele większe niż w przypadku przestępczości pospolitej” (s. 150). Trudno nie podzielić tej tezy.

Rozdział II poświęcono etiologii przestępczości zorganizowanej. Skupiono się w nim na przyczynach popełnienia przestępstw: historycznych, społecznych, ekonomicznych, prawnych, organizacyjnych, międzynarodowych i innych: np. wynikających z rozwoju nowoczesnych technologii. W rozdziale tym K. Laskowska słusznie uznaje, że wyróżnione przyczyny nie mają charakteru swoistego; wydaje się jednak, że przyjęcie za podstawowy powód pojawienia się i rozwoju przestępczości zorganizowanej transformacji ustrojowej jest nieco uproszczoną tezą. Wszak przestępczość ta rozwijała się także przed tą transformacją, która jedynie mogła wpłynąć na jej utrwalenie i udoskonalenie funkcjonowania, o czym zresztą Autorka pisze na s. 156 i 162.

Rozdział III zawiera rozważania na temat systemu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej. W rozdziale tym W. Filipkowski omawia profilaktykę m.in. kryminalistyczną i kryminologiczną, międzynarodowe standardy walki z przestępczością zorganizowaną, krajowy system przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz wybrane aspekty tego systemu (np. nastawione na zwalczanie korupcji). Ten fragment pracy zwraca uwagę przede wszystkim kompleksowym ujęciem tego zagadnienia. Szczególnie interesujące są postulaty co do sposobu przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej w Polsce (wsparte badaniami kryminologicznymi), aczkolwiek niektóre wnioski wywiedzione z nich nie wydają się możliwe do realizacji. Np. na s. 206 W. Filipkowski pisze o konieczności podnoszenia świadomości społecznej w takim kierunku, aby uzmysłowić różnym kategoriom nabywców rzeczy uzyskanych z przestępczości zorganizowanej, że ich działania sprzyjają jej rozwojowi. Nie sądzę, aby ten postulat mógł pełnić przypisaną mu funkcję.

Rozdział I części III dotyczy przestępczości zorganizowanej w świetle prawa karnego. Analiza obecnego stanu prawnego dokonana przez E. Zatykę stanowi udaną próbę przedstawienia modelu odpowiedzialności karnej za udział w grupie lub związku mającym na celu popełnienie przestępstwa.

Podobną ocenę można sformułować wobec opracowanego przez E. Jurgielewiczę rozdziału II o zwalczaniu przestępczości zorganizowanej w aspekcie prawa karnego procesowego. W rozdziale tym zwraca uwagę par. 2, autorstwa E. M. Guzik-Makaruk, jako że stanowi on o regulacjach pozakodeksowych służących zwalczaniu przestępczości zorganizowanej; zestawiono w nim i omówiono stosowne akty prawne: ustawy o Prokuraturze, świadku koronnym, o ABW i inne.

Rozdział III, którego autorką jest G. B. Szczygieł, odwołuje się do aspektu penitencjarnego przestępczości zorganizowanej, jakże ważnego z punktu widzenia podejmowanych działań mających na celu jej zapobieganie.

Część trzecią zamyka krótkie podsumowanie, w którym, jak się wydaje, obecny model prawnokarny zwalczania przestępczości zorganizowanej jest przez wymienionych tu autorów tej części aprobowany; oceniony bowiem został jako pełniący funkcję izolacyjno-zabezpieczającą, wzmocnioną stosownym oddziaływaniem penitencjarnym.

Niezwykle interesująco wypadła część IV, w której E. W. Pływaczewski przedstawia rolę i zadania instytucji międzynarodowych w zwalczaniu przestępczości organizo-

wanej, m.in. Europolu, Interpolu, TREVI. Omówiono w niej także inicjatywy przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej podejmowane na forum ONZ, a także wskazano przykłady europejskich i pozaeuropejskich inicjatyw (projektów) w zakresie przeciwdziałania tej przestępczości oraz kierunki i możliwości zwiększenia efektywności dotychczasowych form w zakresie międzynarodowej współpracy w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej.

W podsumowaniu E. W. Pływaczewski, na tle Rządowego Planu Zwalczania Przestępczości Zorganizowanej w Polsce, kreśli perspektywy jej zwalczania w naszym kraju.

Sumując – recenzowana pozycja jest opracowaniem o dużej wartości merytorycznej, kompleksowo przedstawia problematykę przestępczości zorganizowanej, dzięki czemu można ją uznać za kompendium wiedzy na ten temat, wsparte bogatą literaturą przedmiotu i bardzo kompetentnie napisane. Stąd też krąg adresatów książki jest potencjalnie stosunkowo szeroki: polecić ją można prawnikom, studentom i osobom zainteresowanym przeglądem uwarunkowań funkcjonowania tego zjawiska. Nadto zawartość merytoryczna pracy stanowi doskonałą inspirację do podejmowania dalszych studiów nad przestępczością zorganizowaną i tendencjami jej rozwoju.

Krzysztof Indeck